मानवअधिकार स्थितिसूचक

पश्चिमाञ्चल क्षेत्र

२०७४ पुस

मानव अधिकार र हाम्रो दायित्व

मानव अधिकार शब्द यत्रतत्र सुनिने शब्द बनिसकेको छ । यति हुँदाहुँदै पनि हाम्रो मुलुकको ग्रामीण तहमा अझै पनि मानव अधिकारका विषयमा मानिसहरू अनविज्ञ नै छन् । कुनै पुस्तक तथा दर्शनको आधार नलिइकन मानव अधिकारको सोझो परिभाषा गर्ने हो भने यसको अर्थ हुन्छ प्रत्येक मानिसलाई बिना कुनै भेदभाव इज्जतिलो तथा सम्मानित जीवन बाँच्नका लागि सबै क्षेत्रमा आवश्यक पर्ने समानता र स्वतन्त्रता पाउनु नै मानव अधिकार हो । अधिकार भन्ने कुरा मानवीय आवश्यकतासंग सरोकार राख्ने विषय हो । मानव अधिकार कसैले लिने वा दिने विषय नभइ स्वतः पाउनुपर्ने नैसर्गिक अधिकार हो । यसलाई मानिसको प्राकृतिक अधिकार पनि भनिन्छ । मानव अधिकार भन्नासाथ किन्ने/कमाउने अथवा मागेर प्राप्त गर्न सकिने विषय होइन । यो जन्म लिनासाथ संसारको जुनसुकै कुनामा बस्ने मानवले समान रूपले उपभोग गर्न पाउने र कसैले पनि हरण गर्न नपाउने अधिकार हो ।

सन् १९४८ मा संयुक्तराष्ट्र सङ्घले मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र जारी गऱ्यो । तीस ओटा धारामा उल्लेख गरिएको मानव अधिकारको यो घोषणापत्रले मानिसलाई जन्मेदेखि मृत्युपरन्त चाहिने सम्पूर्ण आवश्यकतालाई नै मानव अधिकारको परिभाषाभित्र समेटेको छ ।

कतिपय देशहरूमा कानुनले मानव अधिकारलाई सम्पूर्ण रूपले प्रत्याभूत गरेको छैन । त्यस्ता देशमा समेत हरेक नागरिकको मानव अधिकार उसमा स्वतः अन्तरनिहित हुन्छ । यिनै भावनालाई आत्मसात गर्दै संयुक्तराष्ट्र सङ्घले मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र जारी गरेका हो । समष्टीगत रूपमा उक्त घोषणापत्रमा उल्लेख गरिएका कुराहरूनै मानव अधिकार हुन् ।

मानवलाई सम्मानित रूपमा बाँच्नका लागि नभई नहुने कुराहरू जस्तै : गाँस, बास, कपास, सुरक्षा, शिक्षा, रोजगारी, स्वास्थ्य, मनोरञ्जन आदी पर्दछन् । यी सबै मानव जीवनका आवश्यकतालाई पाँच समूहमा विभाजन गरिएको छ । जसमा नागरिक आवश्यकता, राजनीतिक आवश्यकता, सामाजिक आवश्यकता, आर्थिक आवश्यकता, सांस्कुतिक आवश्यकता पर्दछन् । यिनै आवश्यकतालाई

नागरिक अधिकार, राजनीतिक अधिकार, सामाजिक अधिकार, आर्थिक अधिकार, सांस्कुतिक अधिकार भनिन्छ। मानव अधिकारको कुरा गर्दा गाउँ, समाज तथा देशभित्र मात्र नभई सिङ्गो विश्वलाई समेट्ने गरी गरिन्छ । मानिसले नैसर्गिक रूपमा स्वतः प्राप्त गर्न पाउने यी अधिकारहरू विशिष्ट चरित्रका हुन्छन् । त्यसैले मानव अधिकार विश्वव्यापी छ, अविभाज्य छ र मानव अधिकार एकआपसमा अन्तरसम्बन्धित छन् । त्यसै गरी मानव अधिकारका आधारभूत पक्ष भन्नाले मानिस सबै बराबर छन्, कसैलाई पनि सुविधा र अवसरवाट बञ्चित गरिनु हुँदैन र सरकारको लगाम जनताको हातमा हुनुपर्दछ ।

सन् १९९३ मा अष्ट्रियाको भियानामा भएको मानव अधिकार सम्मेलनले पनि सम्पूर्ण मानव अधिकारहरू विश्वव्यापी, अविभाज्य र अन्तर सम्बन्धित तथा अन्तरनिर्भर छन् भनेको छ। अन्तराष्ट्रिय समुदायले यी सबै अधिकारहरूलाई विश्वव्यापी रूपमा समान र निष्पक्ष तरिकावाट उत्तिकै महत्वका साथ हेरिनु पर्ने कुरामा विशेष जोड दिएको छ । मानव अधिकारलाई व्यवहारमा लागु गराउनु पर्ने दायित्व राज्यको हो । नागरिक अधिकार, राजनीतिक अधिकार,आर्थिक अधिकार, सामाजिक अधिकार र सांस्कृतिक अधिकार पूर्ण रूपले उपभोग गर्न पाउने हरेक मानिसको जन्मसिद्ध अधिकार हो । आफनो अधिकारको उपभोग गर्दा अरूको अधिकारलाई पनि उत्तिकै सम्मान गर्नुपर्दछ । नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३ को धारा १६ देखि धारा ४८ सम्म मौलिक हकको व्यवस्था छ। जसमा नागरिकका अधिकार संगसंगै कर्तब्यलाई समेत उल्लेख गरिएको छ । आफ्नो अधिकारसंगै अरूको अधिकारलाई सम्मान गर्नु हाम्रो दायित्व हो । तसर्थ अधिकार संगै कर्तव्यपनि पालना गरिन्छ भने मात्र समाजमा मानव अधिकारको संस्कृतिको विकास भई मानव अधिकारको संरक्षण र सम्बर्द्धनका साथ सामाजिक न्याययुक्त समाजको निर्माण हुन सक्दछ ।

शिव खकुरेल
क्षेत्रीय संयोजक, इन्सेक, पोखरा

पश्चिमाञ्चल क्षेत्रको मानव अधिकार : ६ महिनाका प्रतिनिधिमूलक घटना

(जुलाई २०१७ देखि डिसेम्बर २०१७ सम्म)

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१८ प्रकाशनको अन्तिम तयारीमा रहेको छ । नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१८ वर्ष पुस्तक प्रकाशनको २६ औँ संस्करण हो । इन्सेकले सन् १९९२ देखि देशमा भएका मानव अधिकार उल्लंघन तथा ज्यादतीका घटना अभिलेख गर्दै आएको छ । सोही कार्यको निरन्तरता स्वरूप यस वर्ष पनि देशभरबाट इन्सेक प्रतिनिधिले संकलन गरेका मानव अधिकार उल्लंघन तथा ज्यादतीका घटना इन्सेकले अभिलेख गरेको छ। मानव अधिकार उल्लंघन तथा ज्यादतीका घटना इन्सेक जिल्ला प्रतिनिधिबाट संकलन भएपश्चात् सम्बन्धित सरोकारवाला निकायबाट पुनर्पुष्टी भइसकेपछि वर्ष पुस्तकमा उल्लेख गर्ने गरिएको छ । पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय कार्यालय मातहत रहेका जिल्ला प्रतिनिधिबाट संकलित घटना अभिलेख अनुसार यस क्षेत्रको अवस्था विश्लेषण रिर्पोट तयार गर्ने गरिएको छ । प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभाको निर्वाचन सम्पन्न भएको सन् २०१७ को जुलाईदेखि डिसेम्बरको अवधिमा पनि मानव अधिकार उल्लंघन तथा ज्यादतीका घटनाहरू घट्न पुगे । इन्सेक पोखराको अभिलेख अनुसार पछिल्लो ६ महिनामा गैरराज्यपक्षबाट ५७ जना पुरूष र ७ सय ४६ जना महिला गरी ८ सय ३ जना व्यक्ति विभिन्न घटनाका कारण प्रभावित र पीडित बने । यसैगरी राज्यपक्षबाट भएका विभिन्न घटनामा परी १ सय १ जना पुरूष र चारजना महिला गरी १ सय ५ जना व्यक्ति प्रभावित भएको इन्सेकले अभिलेख गर् यो । अघिल्लो अर्धवार्षीकमा राज्यपक्षबाट ५ महिला र ९२ जना पुरूष गरी ९७ जना पीडित भएको र गैरराज्यपक्षबाट ८ सय ७४ महिला र १९ जना पुरूष गरी ८ सय ९३ जना प्रभावित भएको इन्सेकले अभिलेख गरेको थियो ।

गैरराज्यपक्षबाट भएका घटनामा विशेषत: महिला अधिकार, बाल अधिकार, जातीय विभेद, कुटपिट, घाइते, अमानवीय व्यवहार, हत्या र अपहरणका घटना घट्न पुगे। यो अवधिमा राज्यपक्षबाट भएका घटनामा भने निर्वाचन विरोधी गतिविधिमा संलग्न हुन सक्ने आशंकामा अथवा निर्वाचन विरोधी गतिविधि गरेको आरोपमा पश्चिमाञ्चलका विभिन्न जिल्लाबाट १ सय ५ जना व्यक्ति गिरफ्तार गरिएको घटना इन्सेक, पोखराले अभिलेख गर्‌यो । जसमध्ये रुपन्देही जिल्लाबाट एकजना पत्रकारसमेत गिरफ्तारीमा परे ।

गैरराज्यपक्षबाट पछिल्लो पटक हुने गरेका घटनामा ज्येष्ठ नागरिक तथा वैदेशिक रोजगारीमा गएका व्यक्ति र परिवारमा हुने घटना बढ्दै गएको छ। जसबाट बालबालिका तथा आश्रित परिवारसंगै वैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिसमेत प्रभावित बन्दै गएका उदाहारण हाम्रा सामु छन् । यस्तै ज्येष्ठ नागरिकको अवहेलना, घर निकालाका घटनासंगै यातायात तथा उपचारमा छुट नपाउने आदि समस्या यथावतै छन् । यसैगरी अपांगता भएका व्यक्तिका अधिकार, लैङ्गिक तथा अल्पसंख्यक व्यक्तिका अधिकार पुर्ण रूपमा उपभोग भएको देखिएन । संक्रमणकालिन न्यायको सम्बोधन नहुँदा द्वन्द्व पीडितमा रहेको निरासा उस्तै रह्‌यो । विषय पनि यस अवधिमा शिक्षा, स्वास्थ र खाद्य जस्ता जनताका आधारभुत अधिकार सम्बन्धि राज्यको नीति तथा कार्यक्रमहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन नहुँदा जनतालेयि अधिकार पूर्ण रूपले उपभोग गर्न नपाएको अवस्था रह्‌यो ।

नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार सम्मानित रूपले बाँच्न पाउने अधिकार राज्यपक्षबाट

नवलपरासी

रोल्पा जिल्ला सुवर्णमती गाउँपालिका-४ घर भई नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी नवलपरासी जिल्ला संयोजक रहेका ३४ वर्षीय पदम के.सी. (जुझारु) र बर्दघाट नपा-४ बाढी पीडित बस्ने २३ वर्षीय मोहन सापकोटालाई प्रतिनिधि सभा र प्रदेश सभा निर्वाचन विरोधी गतिविधिमा संलग्न रहेको र अवान्छित गतिविधि गराउन सक्ने आशंका रहेको आरोपमा ०७४ मङ्सिर ४ गते सुनवल नपा-१२ भुमहीबाट

जिल्ला प्रहरी कार्यालयको गस्ती टोलीले गिरफ्तार गर्‍यो । गिरफ्तार पश्चात् दुवैलाई अनुसन्धानको क्रममा सार्वजनिक मुद्दा चलाई हिरासतमा राखिएकोमा ०७४ मङ्सिर २७ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालयको आदेशमा ५०० रुपैया धरौटीमा रिहा भएको जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नवलपरासीले जनायो ।

कुटपिट

गोरखा

गोरखाको भीमसेन गाउँपालिकाको बगुवामा खुकुरी प्रहारबाट भिमसेन–१ मसेलका २१ वर्षीय सविन बानियाँ घाईते भए । गाउँपालिकाको केन्द बगुवा राख्ने या घ्याम्पेशाल सार्ने भन्ने विषयमा ०७४ कात्तिक १९ गते साँझ विवाद बढ्दै जाँदा बगुवाका एक युवाले खुकुरी प्रहार गरी बानियाँलाई घाइते बनाएको गाउँपालिका प्रमुख इश्वर पाण्डेले बताए । खुकुरी प्रहारबाट बानियाँको हात, टाउकोमा गम्भिर चोट लागेको थियो । उनलाई सोही साँझ नै थप उपचारका लागि काठमाण्डौं रिफर गरिएको थियो । उनको स्वास्थ्यमा क्रमिक सुधार आइरहेको परिवारले जनाएको छ । ०७४ कात्तिक १९ गते बसेको गाउँसभाको बैठकले गाउँपालिकाको केन्द्र बगुवाबाट मसेलमा सार्ने निर्णय गरेपछि विवाद बढेको थियो । केन्द्र सार्ने विषयमा बैठकमै असन्तुष्टि बढेपछि माओवादी केन्द्रबाट निर्वाचित कार्यपालिका सदस्य शंकर विकले निर्णय पुस्तिका नै च्यातिदिएका थिए । केन्द्र सार्नुपर्छ र सार्नु हुन्न भन्ने विषयमा कार्यपालिका सदस्यहरूबिचमै विवाद बढेको थियो । घटनाबारे अनुसन्धान भईरहेपनि खुकुरी प्रहार गर्नेको पहिचान र गिरफ्तार हुन नसकेको प्रहरीले जनाएको छ ।

बाल अधिकार

बलात्कार, बलात्कार प्रयास र यौन दुर्व्यवहार

नवलपरासी

१४ वर्षीया बालिकालाई बर्दघाट नपा-१ बस्ने २८ वर्षीय राजकुमार चौधरी, १८ वर्षीय निराजन चौधरी, ३१ वर्षीय राजेश चौधरी, २९ वर्षीय होमनाथ चौधरी, २४ वर्षीय धिरज चौधरी, ३० वर्षीय राजन चौधरी, सोही नपा-७ बस्ने १९ वर्षीय अभिषेक बास्कोटाले बर्दघाट नपा–१ सार्वजनिक बाटोमा ०७४ असार २६ गते सामुहिक बलात्कार गरेको भन्दै पीडित पक्षले ०७४ साउन १८ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा उजुरी दिए । उजुरी पछि प्रहरीले सबै आरोपितलाई ०७४ साउन २५ गते प्रहरीले गिरफ्तार गर्‍यो । जिल्ला अदालतको ०७४ भदौ १९ गतेको जिल्ला अदालतको थुनछेक आदेशबाट सातै जना पुर्पक्षको लागि थुनामा गएका छन् ।

रुपन्देही

८ वर्षीया बालिकालाई बलात्कार गरेको आरोपमा प्रहरीले मकवानपुर जिल्ला भिमफेदी गाउँपालिका-१ स्थायी घर भई तिलोत्तमा नपा-३ सीमानगर बस्ने ३१ वर्षीय रवि खत्रीलाई ०७४ साउन १० गते तिलोत्तमाबाटै गिरफ्तार गर्‍यो । आरोपित खत्रीले खेलिरहेकी पीडित बालिकालाई पैसा दिने निहुँमा ०७३ साउन ९ गते साँझ बलात्कार गरेको भन्दै पीडित बालिकाका आफन्तले ०७३ साउन १० गते प्रहरीमा उजुरी दिएका थिए । पीडित बालिकाको ०७४ साउन १० गते नै लुम्बिनी अञ्चल अस्पताल बुटवलमा स्वास्थ्य परिक्षण गरिएको प्रहरीले जनायो । जिल्ला अदालतले ०७४ मङ्सिर १४ गते आरोपितलाई दोषी ठहर गर्दै १० वर्ष कैद र पीडितलाई ५० हजार क्षतिपूर्ति भराउने आदेश दियो ।

मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार

कास्की

१५ र १६ वर्षीया बालिकालाई मानव बेचबिखन गर्ने उद्देश्यले पोखरा-लेखनाथ-मनपा-५ का होटलमा राखेको आरोपमा प्रहरीले स्याङजाको पुतलीबजार नपा-१४ का २१ वर्षीय सुजन विक, काभ्रे पाचँखालका ३१ वर्षीय केशव भुजेल, पोखरा-लेखनाथ मनपा-९ का २२ वर्षीय प्रबिन गुरूङ र पोखरा लेखनाथ मनपा-६ डिहिकोपाटन बस्ने ३३ वर्षिया सोनी थकालीलाई ०७४ भदौ ५ गते गिरफ्तार गर्‍यो । आरोपितहरूले बालिकाहरूलाई तीन दिनदेखि शरीर बन्धक गरी होटलमा राखेको भन्दै पीडितका आफन्तले सोही दिन जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कास्कीमा उजुरी दिएका थिए । उच्च अदालत कास्कीको ०७४ कात्तिक २३ गतेको आदेशले आरोपित सुजन विक, केशव भुजेल, सोनी थकाली

थुनामुक्त भएका छन् । सोही दिन उच्च अदालतले आरोपित प्रबिन गुरूङ पुर्पक्षको लागी थुनामा राख्ने आदेश दियो ।

महिला अधिकार

बलात्कार, बलात्कार प्रयास र यौन दुर्व्यवहार

कास्की

१८ वर्षीया युवतीलाई बलात्कार गरेको आरोपमा प्रहरीले जिल्ला तनहुँ म्याग्दे गाउँपालिका-७ घर भै हाल पोखरा-लेखनाथ-मनपा-८ बस्ने ४८ वर्षीय रामजीसिंह ठकुरीलाई ०७४ साउन ४ गते गिरफ्तार गर्‍यो । आरोपितले युवतीलाई ०७४ असार २८ गते बलात्कार गरेको भन्दै पीडितको आफन्तले ०७४ साउन ४ गते जिल्ला प्रहरी कार्यलय कास्कीमा उजुरी दिएका थिए । पीडितको स्वास्थ्य परिक्षण ०७४ साउन ४ गते पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय अस्पतालमा भयो । ०७४ साउन ३१ गते जिल्ला अदालत कास्कीले आरोपितलाई पुर्पक्षका लागि थुनामा राख्ने आदेश दियो । ।

मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार

नवलपरासी

१९ र २० वर्षीया युवतीलाई बर्दघाट नपा-१ पुर्नवास बस्ने ४१ वर्षीय हरि बहादुर विक र सोही नपा ४ बस्ने ४३ वर्षीया राज कुमारी विकले विनय त्रिवेणी गाउँपालिका स्थित नेपाल भारतसिमा भैंसालोटनबाट ०७४ मङ्सिर ७ गते वैदेशिक रोजगारीको बहानामा भारत पुर्‍याउन लागेको भन्दै प्रहरीले पीडितलाई उद्दार गर्नुका साथै आरोपितद्दयलाई गिरफ्तार गर्‍यो । पीडितद्धयलाई ०७४ मङ्सिर ८ गते परिवारको जिम्मा लगाईयो । जिल्ला अदालत बर्दघाट सुस्ता पुर्वले ०७४ पुस ४ गते आरोपित दुवैलाई पुर्पक्षका लागि थुन्ने आदेश थियो ।

जातीय विभेद

गुल्मी

मुसिकोट नगरपालिका-४ बडागाउँ हलोगाडेका ४२ कर्ण बहादुर सार्कीले सोही ठाउँमा रहेको बजारको एक पसलमा खाना खाएको भाँडा नमाझेको आरोपमा कुटपिट ०७४ असार २४ गते

भएको भन्दै ०७४ असार २५ गते प्रहरीमा उजुरी दिए । उनलाई होटल मालिक ४० वर्षीया शोभा कार्की र छोरा २५ वर्षीय कृष्ण कार्कीले पसलमा खान खाएको भाँडा नमाझेको भन्दै कुटपिट गरेको भन्दै प्रहरीमा उजुरी दिएका थिए । उजुरीपछि प्रहरीले आरोपितलाई ०७४ असार २६ गते गिरफ्तार गर्‍यो । जिल्ला अदालत गुल्मीले ०७३ साउन ८ गते आरोपित दुवैबाट पचास पचास हजार क्षतिपुर्ति भराउने आदेश दियो ।

अन्य अमानवीय ब्यवहार

मोसो दलेको

गुल्मी

जिल्ला समन्वय समिति गुल्मीका लेखापाल प्रेमलाल भण्डारीलाई जिससको श्रोत साधनमाथी अनियमितता गरेको, योजनाको रकम भुक्तानी गर्दा उपभोक्तासंग कमिशन मागेको, कर्मचारीहरूको सञ्चयकोषको रकम जम्मा नगरेर आफुले अपचलन गरेको आरोपमा जिल्ला जनपरिषद् जनसत्ता गुल्मीका कार्यकर्ताले ०७४ असोज १ गते मोसो दले । दिउँसो ४ बजेतिर उनकै कार्यालयको कार्यकक्षमा पुगेर

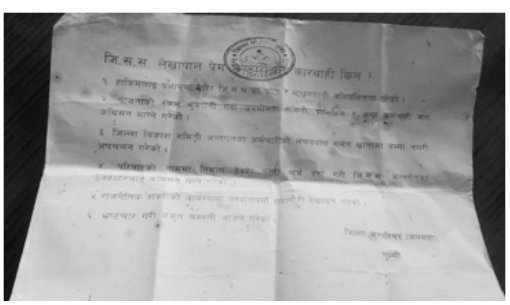

लेखापाल भण्डारीलाई मोसो दलेर दुर्व्यवहार गरेको पीडितको भनाई छ । आफुलाई बिप्लव माओवादीको कार्यकर्ता बताउने तीनजनाले एक्कासी कार्यकक्षमा आई मोसो दलेको पीडित भण्डारीले बताए । कार्यालय बन्द हुने समयमा हामीहरुलाई सहयोग नगर्ने तँ हैनस् ? भन्दै समातेर मोसो दले,' उनले भने, 'तत्काल भागेकाले चिन्न सकिएन ।' घटनाका आरोपितको खोजी कार्यजारी रहेको बताए पनि हालसम्म कोही आरोपित गिरफ्तार नभएको जिल्ला प्रहरी कार्यालय गुल्मीले जनायो ।

स्वास्थ्यको अधिकार

कास्की

उपचारको क्रममा सुत्केरी महिलाको मृत्युको विषयलाई लिएर पोखरा-लेखनाथ-मनपा-९ स्थीत गण्डकी मेडिकल कलेजमा विवाद

भयो । स्याङजा अर्जुनचौपारीकी १९ वर्षीया गीता अर्याल ०७४ कात्तिक १० गते अस्पताल भर्ना भई सोहि दिन नै शल्यक्रिया मार्फत बच्चा जन्माएको भएपनि उपचारमा लापरबाहीले गर्दा सुत्केरीको मृत्यु भएको भन्दै पीडित पक्षले मृतकको शव ६ दिन सम्म उठाएनन् । मृतकका आफन्तले डाक्टरको लापरबाहीका कारण बताउँदै क्षतिपुर्तिको माग गर्दै मृतकको शव जिम्मा नलिई आन्दोलन गरेका थिए । अस्पताल प्रशासनले भने सुत्केरीको अवस्था नाजुक रहेको र उपचारका क्रममा बिरामीको ०७४ कात्तिक १७ गते मृत्यु भएको जनाएको थियो । मृतकका आफन्तले उपचारका क्रममा डाक्टरले बिरामीको आफन्तलाई भेट्न नदिएको र मृत्यु भइसकेपछी पनि घटना लुकाएको भन्दै ०७४ कात्तिक १८ गते अस्पताल प्रशासन विरूद्ध नाराबाजी गरी आन्दोलन गरे । आन्दोलनमा सहभागी राम बहादुर थापा र डोलराज अर्याललाई प्रहरीले गिरफ्तार गरी सोहिदिन रिहा गरेको थियो । उता मृतकका आफन्त अर्जुन खनालका अनुसार घटनामा दोषी चिकित्सकलाई कारवाही, नाबालकको संरक्षण र क्षतिपुर्ति नदिएसम्म शव नउठाउने बताएका थिए । आन्दोलनका क्रममा आन्दोलनकारी पक्षले ०७४ कात्तिक १८ गते अस्पतालको कम्प्युटर, प्रिन्टर तोडफोड, ढोकाको सीसा फुटाउँदा करिब ३ लाख बराबरको क्षति भएको गण्डकी मेडिकल कलेजका कार्यकारी प्रमुख सन्तोष खनालले बताए । सोहि घटनालाई लिएर जिल्ला प्रशासन कार्यलयमा ०७४ कात्तिक २० गते बसेको वैठकले क्षेत्रीय स्वास्थ्य निर्देशक डाक्टर रवि रेग्मीको संयोजकत्वमा ५ सदस्यीय छानविन समिति गठन गर्‍यो । ०७४ कात्तिक २३ गते बसेको पीडित र अस्पताल प्रशासनबीचको वैठकमा नाबालक शिशुको शिक्षा दिक्षा र पालन पोषणमा अस्पताल प्रशासनले सहयोग गर्ने सहमति भएपछि आन्दोलन फिर्ता लिएको मृतकका आफन्तले बताए ।

निर्वाचन पर्यवेक्षकका लागि अभिमुखीकरण सम्पन्न

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) पोखराको आयोजनामा प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन २०७४ मा खटिने पर्यवेक्षकका लागि अभिमुखीकरण कात्तिक २९ गते पोखरामा सम्पन्न गरिएको छ । इन्सेक केन्द्रिय कार्यलयका मानव अधिकार प्रलेख तथा प्रचारप्रसार विभाग प्रमुख मदन पौडेलले पर्यवेक्षण गर्ने सङ्घसंस्थाको कर्तव्य,

पर्यवेक्षण गर्नुको उद्देश्य र निर्वाचन आयोगले निर्धारण गरेको निर्वाचन पर्यवेक्षकहरूले पालना गर्नपर्ने आचारसंहितालगायतका विषयमा सहजीकरण गरेका थिए ।इन्सेक क्षेत्रीय कार्यालय पोखराका संयोजक शिव खकुरेलले पर्यवेक्षकले आफ्नो आचारसंहिता सहि तरिकाले पालना गरी निर्वाचन पर्यवेक्षण गर्नं पर्ने बताए ।कार्यक्रममा पर्वत र स्याङजाका इन्सेक जिल्ला प्रतिनिधिसहित कास्कीका २० जना निर्वाचन पर्यवेक्षकको सहभागिता रहेको थियो ।

भ्रष्टाचार विरूद्धको राष्ट्रिय अभियान अन्तर्गत विभिन्न जिल्लामा हस्ताक्षर कार्यक्रम सम्पन्न

भ्रष्टाचार विरूद्धको राष्ट्रिय अभियान अन्तर्गत स्थानीय तहका प्रतिनिधि तथा सरकारी कर्मचारीहरूले पश्चिमाञ्चलका विभिन्न जिल्लामा भदौ २३ गते भ्रष्टाचार विरूद्ध हस्ताक्षर सङ्कलन गरेको इन्सेक जिल्ला प्रतिनिधिहरूले जनाएका छन् ।तनहुँ जिल्ला प्रतिनिधि प्रकाशचन्द्र भट्टराई, स्याङ्जा जिल्ला प्रतिनिधि हिमलाल पराजुली, कास्की जिल्ला प्रतिनिधि सङ्गीता भाट, अर्घाखाँची जिल्ला प्रतिनिधि नारायण भुसाल, कपिलवस्तु जिल्ला प्रतिनिधि नन्दराम पौडेल, लमजुङ जिल्ला प्रतिनिधि दलबहादुर मजाकोटी, इन्सेक गुल्मी जिल्ला प्रतिनिधि टोपलाल अर्याल, म्याग्दी जिल्ला प्रतिनिधि अमृत बास्कुने, इन्सेक रूपन्देही जिल्ला प्रतिनिधि रिमा विसी, इन्सेक गोरखा जिल्ला प्रतिनिधि हरेराम उप्रेती, इन्सेक नवलपरासी जिल्ला प्रतिनिधि नारायण पराजुली, इन्सेक बागलुङ जिल्ला प्रतिनिधि सिर्जना पन्त, इन्सेक पर्वत जिल्ला प्रतिनिधि किशोर सापकोटा र इन्सेक पाल्पा जिल्ला प्रतिनिधि यज्ञमूर्ति तिमल्सिनाका अनुसार ति जिल्लाहरूमा रहेका जनप्रतिनिधि तथा सरोकारवाला निकायले भ्रष्टचार नगर्ने भनि प्रतिबद्धता जनाउँदै हस्ताक्षर गरेका थिए ।

खाद्य सुरक्षा र बालबालिकाको पोषणको अवस्था बिषयक अर्न्तक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न

अन्तराष्ट्रिय खाद्य दिवसको अवसर पारेर असोज ३० गते पोखरामा खाद्य सुरक्षा र बालबालिकाको पोषणको अवस्था विषयक अर्न्तक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भयो । कार्यक्रममा बोल्ने अधिकांश वक्ताहरूले बालबालिकाले देशको भविष्य तय गर्ने भएकाले बालबालिकाको पोषण प्रति गम्भिर बन्न आवश्यक रहेको भन्दै बालबालिकाको स्वास्थमा सजग बन्नुपर्ने बताए । अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) पोखरा, सिविन पोखरा र बालिका शक्ति समुह कास्कीको संयुक्त आयोजनामा सम्पन्न कार्यक्रममा बोल्दैअर्न्तक्रियमा बोल्दै प्रमुख अतिथी जिल्ला समन्वय समितिका सभापति बैन बहादुर क्षेत्री अधिकारीले सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायले अर्न्तक्रियाकै माध्यमबाट खाद्य समस्या पहिल्याई समाधान खोज्न आवश्यक रहेको बताउँदै बिशेषगरी राजनिति गर्ने व्यक्तिले बालबालिकाको पोषणको

विषयलाई चासो दिएर सबै तहमा जनचेतना फैलाउन आवश्यक रहेको बताए ।

कार्यक्रममा उपभोक्ता मञ्च कास्कीका सुरेश रानाभाटले खाद्य सुरक्षा र बालबालिकाको पोषणको अवस्था शिर्षकको आधारपत्र प्रस्तुत गरेका थिए । अर्न्तक्रियामा भनाई राख्दै राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय कार्यलयकी निमित्त क्षेत्रीय निर्देशक नितु गर्तौलाले बालबालिकाको पोषणको कुरा गर्दा कास्की जिल्लामा रहेका सडक बालबालिकाको अवस्था दयनिय रहेकोले सरोकारवाल निकायलाई गम्भिर बन्न आग्रह गरिन् । त्यस्तै पोखरा-लेखनाथ महानगरपालिकाकी अधिकृत कल्पना बरालले दुर्गम भेगका बालबालिका खान नपाएर पीडित भएको र शहरी क्षेत्रका मानिस खानामा सन्तुलन मिलाउन नसकेर पिडित बनेको बताइन् । त्यस्तै सहायक जिल्ला शिक्षा अधिकारी नवराज पौडेलले कास्कीमा ९८ दशमलव ५ प्रतिशत बालबालिका विद्यालय जाने गरेको तथ्यांक रहेको बताउँदै विद्यालय जाने बालबालिकामा जंक फुड नियन्त्रण मात्र गर्न सके बालबालिकामा पोषण सम्बन्धी देखिने धेरै समस्या समाधान हुने बताए । महिला तथा बालबालिका कार्यलयका स्रोत ब्यक्ती बद्री वाग्लेले सञ्चार माध्यममा सुनाइने र देखाइने विज्ञापनले बाल मनोविज्ञानमा प्रत्यक्ष असर परेकोले राज्यले विज्ञापन प्रकाशन प्रशारण गर्नेबारे पनि मापदण्ड ल्याउनु पर्ने विचार राखे । कार्यक्रमका अध्यक्ष तथा इन्सेक पोखराका क्षेत्रीय संयोजक शिव खकुरेलले बालबालिकाबाटै खाद्य र पोषण सम्बन्धि जनचेतना सुरू गर्नको लागी पाठयक्रममा नै पोषण सम्बन्धि सामाग्री राख्ने कार्य बढाउन आवश्यक रहेको बताए । कार्यक्रममा महिला तथा बालबालिका कार्यलयकी शरद गुरुङ, कोक्यापका पुष्पराज कोइराला, चिल्ड्रेन नेपालका शिव शर्मा, बालिका शक्ति समुहका केशव पौड्ल, जिल्ला बाल मञ्चका गुञ्जन प्यासी, रश्मी भण्डारी, प्राध्यापक तेजमान श्रेष्ठ, सहभागितात्मक विकास केन्द्रका सरोज वराल लगायतले खाद्यन्नमा विषादीको मात्रा बढेको, खेति योग्य जमिन नष्ट हुँदै गएको, आदी विषयमा आफ्ना भनाई राखेका थिए ।

३४ औं बेपत्ता विरूद्धको अन्तर्राष्ट्रिय दिवसमा विविध कार्यक्रम

३४ औं बलपूर्वक बेपत्ता बनाउने कार्य विरूद्धको अन्तर्राष्ट्रिय दिवसको अवसरमा भदौ १४ गते कास्कीमा विविध कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।इन्सेक पोखराका साथै कास्कीमा मानव अधिकारको क्षेत्रमा क्रियाशील विभिन्न सङ्गसंस्थाको संयुक्त आयोजनामा बिहान श्रीकृष्ण माविमा बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको सम्झनामा पहिल्यै वृक्षरोपण गरिएका विरूवाहरूलाई गोडमेल गरिएको थियो ।

यस्तै पोखरामा ''बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन आयोग र पीडितलाई न्याय'' विषयक अर्न् तक्रिया कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो। कार्यक्रममा बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन आयोगकी सदस्य नरकुमारी गुरुङले हालसम्म आयोगमा ३ हजार ९३ उजुरी दर्ता भएको बताइन् ।उनले शान्ति सम्झौता हुँदा बेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरूलाई ६० दिन भित्र सार्वजनिक गरिने भनिएता पनि आजसम्म सो काम नहुनुका पछाडि राजनीतिक दल र सरकार संवेदनशील हुन नसक्नु प्रमुख कारण रहेको आरोप लगाइन् । 'नेपालमा बेपत्ता पारिनुलाई अपराध मान्ने कानुन छैन यसकारण समस्या भएको छ ।'(उनले भनिन्'हामीले ऐन बनाएर पठाएका छौं । तर, सो ऐनलाई प्रकृयामा समेत ल्याइएको छैन । सरकार र राजनितिक दल जिम्मेवार नबन्दा लामो समयसम्म आयोगको काम प्रभावकारी बन्न सकेन ।' आगामी माघ २७ गते आयोगको म्याद सकिने हुँदा आयोगले सबै काम नसक्ने उनको भनाइ थियो ।

इन्सेक क्षेत्रीय कार्यालय पोखराका संयोजक शिव खकुरेलले कास्कीमा रहेका २४ जना बेपत्ता पारिएका परिवारमध्ये १७ परिवारलाई राज्यद्वारा प्रदान गरिने अन्तरिम राहत प्रदान गरिएको र बाँकी सात परिवारालाई मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएर नआइसकेको जानकारी गराए ।बेपत्ता परिवारकी होमकुमारी बिकले आजसम्म बेपत्ताका विषयमा बोल्ने मात्रै काम भएको आरोप लगाइन् । उनले आफ्नो छोरालाई ०५९ असार २३ गते फुलवारी ब्यारेकले समातेको बताउँदै भनिन् 'साउन ५ गते देखि खोजी कार्य सुरू गरियो । तर, आज १७ वर्षभइसक्यो फेला परेको छैन । आयोगले पनि काम गरेन ।'

मिडिया साझेदारी वैठक सम्पन्न

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) पोखरा र नेपाल पत्रकार महासंघ तनहुँको संयुक्त आयोजनामा ०७४ पुस ८ गते तनहुँको सदरमुकाम दमौलीमा पत्रकार सुरक्षा सम्बन्धि मिडिया साझेदारी वैठक सम्पन्न भयो । सो वैठकमा जिल्लाका पत्रकारहरुले भोग्नु परेको आर्थिक, भौतिक तथा अन्य सुरक्षाको विषयमा छलफल गरिएको थियो । वैठकमा बोल्दै इन्सेकका क्षेत्रीय संयोजक शिव खकुरेलले अझै पनि पत्रकारहरू आर्थिक तथा भौतिक रुपमा जोखिममा रहेको हुँदा त्यसप्रति सरोकारवाला निकाय गम्भिर हुनु पर्ने बताए । नेपाल पत्रकार महासंघ तनहुँका अध्यक्ष ओमकार आचार्यको अध्यक्षतामा सम्पन्न सो वैठकमा इन्सेक तनहुँका प्रतिनिधि तथा नेपाल पत्रकार महासंघ तनहुँका निवर्तमान अध्यक्ष प्रकाशचन्द्र भट्टराईले पत्रकारिता र मानव अधिकार विषयमा कार्यपत्र प्रस्तुत गरेका थिए ।

कार्यक्रममा बोल्ने अधिकांश वक्ताहरूले पछिल्लो समयमा खुलेका केही अनलाईन पत्रिकाहरूले समाचार ब्रेक गर्ने निहुँमा तथ्यहिन र भ्रामक समाचार प्रकाशन गर्दा पत्रकारिता क्षेत्रमाथिकै विश्वसनियता गुम्ने खतरा रहेको बताए । नेपाल पत्रकार महासंघ तनहुँका अध्यक्ष ओमकार पौडेलले न्युनतम पारिश्रमिक निर्धारण गरिएपनि पारिश्रमिक भने सञ्चारमाध्यमले नदिएको बताए । वैठकमा आफ्ना भनाई राख्दै दमौली एफएमका पवन पौडेलले पत्रकारले सन्तुलित भएर समाचार लेख्दा सुरक्षा चुनौती कम हुने बताए । क्रियाशिल पत्रकार महिला तनहुँकी अध्यक्ष अन्जना तिमल्सेनाले न्युन पारिश्रमिक तथा पत्रकार प्रति समाजले हेर्ने दृष्टिकोण नफेरिँदा पत्रकार महिलालाई पेशामा टिकाईराख्न चुनौती रहेको बताइन् । वैठकको सञ्चालन महासंघ तनहुँका सचिव उज्वल पौडेलले गरेका थिए भने स्वागत उपाध्यक्ष नारायण खड्काले गरेका थिए ।

अश्राङमा भूकम्प पीडितको अवस्था सम्बन्धमा सार्वजनिक सुनुवाइ सम्पन्न

भिमसेन गाउँपालिका-६ अश्राङका भूकम्प पीडितहरूले घर निर्माण गर्न निर्माण समग्री र दक्ष कामदारको अभाव भएको बताएका छन् । अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)को आयोजनामा असोज २८ गते वडा कार्यालयमा गरिएको सार्वजनिक सुनुवाइ कार्यक्रममा सहभागी भूकम्प पीडितहरूले दक्ष कामदारको अभावमा ०७२ वैशाख १२ को भूकम्पले भत्काएका घर निर्माणलाई तीव्रता दिन नसकिएको बताएका हुन् ।'तीन जना प्राविधिकमा एक जना इञ्जिनियर यहाँ कार्यरत हुनुहुन्छ । उहाँले बनेका घर हेर्न पनि भ्याइ नभ्याइ छ ।' - स्थानीय ठाकुर पाण्डेले भने । ९ सय २४ घर भूकम्पले भत्किएको अश्राङमा ९ सय १ जनाले पहिलो किस्ताको ५० हजार रुपियाँ पाएका छन् । ती मध्ये १ सय ४८ घर मात्र निर्माण सुरू भएको प्राविधिक कृण महासेठले बताए ।घर निर्माण सुरू गरेका मध्ये १ सय ३८ परिवारको दोस्रो किस्ता सिफारिस गरिएकोमा १ सय २१ घर धुरीले दोस्रो किस्ताको रकम पनि पाइसकेका महासेठले बताए । ६२ परिवारको तेस्रो किस्ता पनि सिफारिस गरिएको उनले बताए ।

भूकम्प लगत्तै बनाइएका घरहरूलाई किस्ता सिफारिसमा प्राविधिकले आलटाल गर्ने गरेको भूकम्प पीडितहरूले गुनासो गरेका छन् । कार्यक्रममा तला नभएको घरको नक्सा मात्र प्राप्त भएकाले आफुहरूलाई तला भएको घरको नक्सा उपलब्ध गराइदिन पनि भूकम्प पीडितहरूले माग गरे ।' तला छापे पैसा पाइँदैन भनेको छ । सरकारको ३ लाख रुपियाँ र आफूले ३ लाख रुपियाँ ऋण गरेर घर बनायो । दुईकोठे घरमा केही सामान अट्दैन ।' -खड्कबहादुर आले मगरले भने ।पाउनै पर्ने मान्छेले अहिलेसम्म राहत रकम नपाएको एमालेका पार्टी प्रतिनिधि कालिका पाण्डेले बताइन् । 'पाउनै पर्ने मान्छेले त राहत रकम पाउनुर्पयो नी !'-उनले भनिन् । कार्यक्रममा सहभागीहरू २० जनाभन्दा बढी भूकम्प पीडितले अझै पनि आफुहरूको घर

लाभाग्राही सूचीमा समावेश नभएको भन्दै चिन्ता जनाएका थिए । 'भूकम्प अघि नै अलग्गिएर बसेको हो । कच्ची ढुङ्गा माटोको घर सबै भत्किएको छ । तर, मेरो नाम लाभाग्राही सूचीमा छैन ।'-सविना खातुनले भनिन् ।घर भत्किएर टहरोमा बस्दासमेत आफूहरूको समस्या समाधान हुन नसकेको नमुना थापाले गुनासो गरिन् ।कार्यक्रममा भूकम्प पीडितहरूको गुनासोको जबाफ दिँदै भिमसने गाउँपालिकाकी उपाध्यक्ष विनु वाग्लेले वास्तविक भूकम्प पीडित राहत रकम पाउनबाट कुनै हालतमा पनि वञ्चित नहुने बताइन् ।

गाउँपालिकाका अध्यक्ष इश्वर पाण्डेले छुटेका घरधुरीलाई राहत रकम उपलब्ध गराएरै छाड्ने प्रतिवद्धता जनाए । 'पहिलो किस्ता लिनेलाई घर बनाउन प्रोत्साहन गर्छौं । गाउँपालिकाले छुट्टै विधि बनाएर तपाइँहरूलाई घर निर्माणमा प्रोत्साहन गर्छ ।'-उनले भने ।लाभग्राही सूचीमा छुटेका घरधुरीको निवेदन वडा कार्यलयमा दुई दिन भित्र बुझाउन पनि उनले छुट भएका भूकम्प पीडितलाई आह्वान गरे । 'म यसै कार्यक्रममार्फत वास्तविक भूकम्प पीडित नछुटुन् भनेर गुनासो फर्म टिप्ने समय थप गर्ने प्रतिवद्धता जनाउछु ।'-उनले भने ।

विविध कार्यक्रम गरी अन्तर्राष्ट्रिय मानव अधिकार दिवस मनाइयो

६९ औं अर्न्तराष्ट्रिय मानव अधिकार दिवस ०७४ मङ्सिर २४ गते पोखरामा विविध कार्यक्रम गरी मनाइयो । सोही क्रममा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग क्षेत्रीय कार्यालय पोखरा र शान्तिका लागी नागरिक समाजको सञ्जाल पोखराको संयुक्त आयोजनामा पोखरामा बृहत प्रभातफेरी कार्यक्रम गरी कोण गरिएको थियो । राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको संयोजकत्वमा सम्पन्न कार्यक्रममा महिला तथा बालबालिका कार्यालय, अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक), शान्तिका लागी नागरिक समाजको सञ्जाल, महिला मानव अधिकार रक्षक सञ्जाल, गैरसरकारी संस्था महासंघ, मानव अधिकार एलाइन्स लगायत कास्कीमा मानव अधिकारको क्षेत्रमा सक्रिय संघ संस्थाहरूको उल्लेख्य सहभागिता रहेको थियो ।

प्रभातफेरी पछि आयोजित कोणसभामा बोल्दै कार्यक्रमका प्रमुख अतिथी जिल्ला समन्वय समितिका सभापति बैन बहादुर क्षेत्रीले मानव अधिकारको

नारालाई कार्यन्वयन गर्न सकियो भनेमात्र मानव अधिकारले मुर्तरूप लिने बताउँदै भाषणले मात्र मानव अधिकार पुर्ण नहुने हुँदा कास्कीलाई मानव अधिकार मैत्री जिल्ला बनाउन सबै आ-आफ्नो ठाउँबाट प्रतिबद्ध हुन आवश्यक रहेको बताए । राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगकी निमित्त निर्देशक नितु गर्तौलाले मुलुक नयाँ तरिकाबाट अगाडि बढेको अवस्थामा आगामी दिनमा हरेक समाज मानव अधिकार मैत्री हुनेमा आफु आशाबादी रहेको बताइन् । त्यस्तै महिला तथा बालबालिका कार्यालय कास्कीका प्रमुख लक्ष्मी जिसीले हिंसा रहित समाज मानव अधिकार पुर्नबहालीको लागी महत्वपुर्ण रहेको भन्दै मानव अधिकार दिवस दिवसमा मात्र सिमित हुन नहुने बताइन् ।

कार्यक्रममा बोल्दै वरिष्ठ मानव अधिकारकर्मी टेकनाथ बरालले मानव भएर मानवजस्तै गरी बाँच्न पाउनुसमेत मानव अधिकार भएको बताउँदै मानव अधिकारलाई साँघुरो घेरामा नबाँधी बर्ष भरीनै मानव अधिकारको संरक्षणमा जुट्नुपर्ने बताए । शान्तिका लागी नागरिक समाजको सञ्जाल कास्कीका अध्यक्ष बिष्णु बरालले मानव अधिकार आन्दोलनलाई निरन्तरता दिनुपर्ने बताउँदै आफ्नो अधिकारको वकालत गर्दा अर्काको अधिकारको समेत सम्मान गर्नुपर्ने बताए । गैरसरकारी संस्था महासंघका केन्द्रीय सचिव राम प्रसाद सुवेदीले सबैको अधिकार संरक्षणको लागी पहिला आफुबाट सुरूवात गर्नुपर्ने र अधिकारका कुरा मात्र नभएर अबको अवस्थामा आफ्नो भुमिकाको पनि कुरा गर्न आवश्यक रहेको बताए । जिल्ला बार कास्कीका अध्यक्ष सोम बहादुर श्रेष्ठले लैङ्गिक हिंसा र मानव अधिकार एक अर्कामा जोडिएर आउने हुनाले घरघरबाट लैङ्कि हिंसा अन्त्य गर्नुपर्ने बताए । आदिवासी जनजाति

महासंघका अध्यक्ष पान बहादुर घर्तिले हरेक तहबाट मानव अधिकार हनन् र उल्लंघनका घटना रोक्न आफुबाटै लाग्न आवश्यक रहेको बताए । त्यस्तै महिला मानव अधिकार रक्षक सञ्जालकी अध्यक्ष जानकी शर्माले महिला हिंसा विरूद्धको १६ दिने अभियान सकिए पनि मानव अधिकार आन्दोलन जारी रहेको बताउँदै सर्बप्रथम घर देखी सरकारी तहसम्म हुने लैङिक बिभेदलाइ हटाउन सबै लागी पर्नुपर्ने बताइन् । सिबिआर नेटवर्कका अध्यक्ष हेम गुरुङले हरेक प्रकारको कार्यक्रमस्थल अपांग मैत्री हुन आवश्यक रहेको बताउँदै स्थानकै कारण अपांगता भएका ब्यक्तिहरू कार्यक्रममा सहभागी हुनबाट बञ्चित हुन नहुने बताए ।

साथै कार्यक्रमले कास्कीको मानअधिकारको क्षेत्रमा उल्लेख्य काम गरेको भन्दै एक जना महिला र एक जना पुरुषलाई सम्मान गरेको छ । सम्मानित हुनेमा सत्यनिरुपण तथा मेलमिलाप आयोग मुकाम कार्यलय ४ का विज्ञ खगराज आचार्य र अधिवक्ता सरलाकुमारी पाण्डे रहेका छन् । सम्मानित द्वयलाई दोसल्ला र प्रशंसापत्रले सम्मान गरिएको शान्तिका लागी नागरिक समाजको सञ्जालका अध्यक्ष बिष्णु बरालले जानकारी दिए ।राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, पोखराकी निमित्त निर्देशक नितु गर्तौलाको अध्यक्षतामा सम्पन्न कार्यक्रमको सञ्चालन इन्सेक पोखराका संयोजक शिव खकुरेलले गरेका थिए ।

कइन्सेक रुपन्देही जिल्ला प्रतिनिधि रिमा विसीका अनुसार ६९ औं अन्तराष्ट्रिय मानव अधिकार दिवसको अवसरमा लकुम्बिनीमा विभिन्न कार्यक्रम गरी मनाइएको छ । दिवसको अवसरमा विभिन्न सङ्गसंस्थाहरू राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग उप-क्षेत्रीय कार्यालय बुटवल, इन्सेक रुपन्देही, लुम्बिनी विकास कोष, लुम्बिनी सांस्कृतिक नपा, मधेश मानव अधिकार गृह, थर्ड एलाइन्स रुपन्देही, कदम नेपाल, राष्ट्रिय अपाङ्ग महासङ्घ र मानव अधिकार तथा शान्ति समाजले विभिन्न प्लेकार्डसहित प्रभातफेरी र्‍याली निकालेका थिए ।६९ औं अन्तराष्ट्रिय मानव अधिकार दिवसको अवसरमा आज सन्धिखर्क नपा(११ को विजय उच्च माविका विद्यार्थी अभिभावक र स्थानीय जनप्रतिनिधिहरू बिच, मानव अधिकार, लैङ्गिक हिंसा र विद्यालय शान्ति क्षेत्रको बारेमा छलफल सम्पन्न भयो ।

अर्घाखाँची जिल्ला प्रतिनिधि नारायण भुसालका अनुसार अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) अर्घाखाँची, युसएआइडी, एकीकृत ग्रामीण विकास समाज र विद्यालय शान्ति क्षेत्रको बारेमा छलफल गरिएको थियो । कार्यक्रममा सन्धिखर्क नपा-११ का वडाध्यक्ष ध्रुँव आचार्यले मानव अधिकारको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरे लैङ्गिक हिंसा, र विद्यालय शान्ति क्षेत्रको पूर्ण पालना हुन्छ । विद्यालयलाई शान्ति क्षेत्र र मानव अधिकारमैत्री बनाउन जनप्रतिनिधि प्रतिबद्ध रहेको बताए ।नेपाल प्रत्रकार महासङ्घका अध्यक्ष हिमबहादुर जिसी लेकालीले मानव अधिकार, लैङ्गिक हिंसा, बालबालिका संरक्षण गरेमा मात्रै सभ्य समाज निर्माण हुने बताए । विजय उच्चमाविका प्रअ भूपाल खनालले विद्यालयमा हुने हिंसा र विद्यालयलाई बालमैत्री बनाउन आफू प्रतिबद्ध रहेको बताए ।

कास्कीको पोखरा-लेखनाथ मनपा-८ मा रहेको मतदान केन्द्रमा रहेको मतदान केन्द्रमा मतदानपछि ढोग्दै ज्येष्ठ नागरिक

विभिन्न समयमा भएका कार्यक्रमका झलक

मनाङको सदरमुकाम चामेमा मङ्सिर २५ गते सम्पन्न नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१८ को पुर्व समिक्षा कार्यक्रम सम्पन्न पछि अतिथीहरूसंगै इन्सेक जिल्ला प्रतिनिधि

गुल्मी जिल्लामा मङ्सिर २५ गते सम्पन्न नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१८को समिक्षा कार्यक्रमको झलक

पुस १ गते तानसेनमा सम्पन्न भएको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१८को पुर्व समिक्षा कार्यक्रमको झलक

मङ्सिर २९ गते पर्वत सदरमुकाम कुश्मामा सम्पन्न नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१८को पुर्व समिक्षा कार्यक्रमको झलक

पुस ६ गते कास्की सदरमुकाम पोखरामा सम्पन्न नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०१८को पुर्व समिक्षाको झलक

निर्वाचन अनुगमनका क्रममा राष्ट्रिय तथा अर्न्तराष्ट्रिय पर्यवेक्षकसंग बाग्लुङमा मङ्सिर १० गते इन्सेकको टोली ।

छापामा विभिन्न कार्यक्रमका झलक

मानवअधिकार वर्ष पुस्तकको पूर्वसमीक्षा

पाल्पा, पुस ४ (नागरिक)- अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) ले नेपाल मानवअधिकार वर्ष पुस्तक २०१८ का लागि संकलित घटनाको प्रकाशन पूर्वसमीक्षा कार्यक्रम तानसेनमा सम्पन्न गरेको छ। सन् २०१७ को जनवरीदेखि हालसम्म जिल्लामा संकलन गरिएका मानवअधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनाको प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको थियो।

जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुख दयाराज कन्याल्ले इन्सेकले लोक पटनाहरुलाई सुझावमा लिई अध्ययन गर्दै आएको र यसले राज्यका निकायहरुलाई समेत सहयोग मिलेको बताए। उनले इन्सेकले बाहिर ल्याएर समस्यालाई समाधान गर्न राज्यका निकायले समेत सक्रियता देखाउँदै आएको बताए। उनी भन्छन्, जिल्लाका कतिपय स्थानमा अहिले पनि विपन्न समुदायका बालबालिका अध्ययनबाट वञ्चित भएको भन्दै यस्ता विषयहरुको खोजीगरि सम्बन्धित निकायसमु ल्याउन इन्सेकलाई आग्रह गरे।' सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी सुवसन्तपुर कुँवरले मानवअधिकार उल्लङ्घनको घटनालाई अभिलेखीकरण गर्ने कार्य अत्यन्तै चुनौतिपूर्ण रहेको बताए। उनले पाल्पा कारागारमा ल्याइएकाहरु फोर जाइन, विद्यार्थीमा परेका कोटे दुई बालबालिकाहरुको शिक्षा र अभावहरुका भएका व्यक्तिको परिचयपत्र बनाउने कार्यलगायतमा इन्सेक र मानवअधिकार निगरानी समूहले गरेको पहल सहानिय रहेको बताए। इन्सेक पाल्पा जिल्ला प्रतिनिधि यज्ञमूर्ति प्रितिभिनलले यो वर्ष संकलन गरिएका ६७ वटा घटना प्रकाशन पूर्वसमीक्षाका लागि प्रस्तुत गरेका थिए।

नेपाल रिपब्लिक मिडिया, क्षेत्रीय कार्यालय

समाधान दैनिक २०७४ साउन ३ गते पेज नं. ३

दैनिक

रोम विधान अनुमोदन गर्न माग

आदर्श समाज दैनिक २०७४ पुस ६ गते

मानवअधिकारका घटना उल्लंघनको समीक्षा

कहिले पुग्छन् दुर्गममा मतदाता शिक्षा कार्यकर्ता

'मतदाता शिक्षा प्रभावकारी भएन'

महासंघ र इन्सेकबीच मिडिया साझेदारी बैठक सम्पन्न

जघन्य अपराधमा पनि पैसाको मोलमोलाइ

प्रेस विज्ञप्ति

शान्तिका लागि नागरिक समाजको सञ्जाल

कास्की, पोखरा

भयरहित वातावरणमा मतदान गर्न पाउने अधिकारको सुनिश्चित गर ।

प्रेस विज्ञप्ति

मिति : २०७४ मङ्सिर ०४ गते

पछिल्ला दिनहरूमा प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभाका उम्मेदवार माथि श्रृङ्खलाबद्ध रूपमा भईरहेका बम आक्रमण, विभिन्न दलका कार्यक्रम स्थलमा भईरहेका विष्फोट जस्ता घटनाप्रति शान्तिका लागि नागरिक समाजको सञ्जालको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ ।

नेपालको संविधान २०७२, मानवअधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र १९४८ तथा नेपाल पक्ष राष्ट्र रहेको नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार सम्बन्धि महासन्धि १९६६ ले सबै नागरिकको राजनीतिक अधिकारलाई सुनिश्चित गरेको छ । मतदानगर्न पाउने, जनमतको माध्यमद्धारा आफुले रोजेको प्रतिनिधि चयन गर्न पाउने तथा लोकतान्त्रिक पद्धतिभित्र रही चुन्न तथा चुनिन पाउने आमनागरिकहरूको नैसर्गिक राजनीतिक अधिकार हो । मानवअधिकारको उल्लंघन गर्दै आसन्न निर्वाचनलाई लक्षित गरी राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरूले जनतासामु मत माग्ने अभियानका क्रममा भईरहेका विधुतिय धराप राख्ने, उम्मेदवार र मतदाता लक्षित विष्फोट गर्ने, मतदाता शिक्षा सामाग्री खोस्ने, मतदातालाई धम्की दिने जस्ता अवाञ्छित क्रियाकलापहरू प्रति यस सञ्जालको आपत्ति रहेको छ ।

मुलुकमा राजनीतिक स्थिरता कायम गरी दिगो शान्तिका लागि निर्वाचन एउटा पर्व हो भने नागरिकको अधिकार प्राप्तीको आधारस्तम्भ समेत हो । लोकतान्त्रिक प्रणालीमा राजनीतिक अधिकारको प्रत्याभुति गर्नु/गराउनु सरकारको प्रमुख दायित्वहो । साथै निर्वाचनका गतिविधिहरूलाई हिंसात्मक बनाउन सक्रिय समुहसंग वार्ता र संवादका माध्यमबाट उनीहरूका उचित मागहरू सम्बोधनगर्नु पनि सरकारको जिम्मेवारी हो । यस अवस्थामा भयमुक्त वातावरणको निर्माण गरी नागरिकका अधिकारको प्रत्याभुतगर्न सरकारसंग जोडदार मागगर्दछौं ।

अन्त्यमा, निर्वाचनलाई असर पुर्‍याउने कुनै पनि गतिविधि नगर्न सम्बन्धित पक्षलाई आग्रह गर्दछौं । साथै त्यस्ता गति विधिमा संलग्नहुने व्यक्ति वा पक्षलाई कानुन बमोजिम कारवाही गरी मतदातालाई भयरहित वातावरणमा मतदान गर्न पाउने अधिकारको सुनिश्चित गर्न नेपाल सरकार समक्ष अपिल गर्दछौं ।

विष्णुप्रसाद वराल	संयोजक, शान्तिका लागि नागरिक समाजको सञ्जाल, पोखरा
पदमराज पहारी	अध्यक्ष, गैससमहासंघ नेपाल, कास्की
रामचन्द्र पौडेल	अध्यक्ष, मानवअधिकार एलाईन्स, कास्की
जानकी शर्मा	अध्यक्ष, महिला मानवअधिकार रक्षक सञ्जाल, कास्की
गिरधारी सुवेदी	संयोजक, सयपत्री समाज, कास्की
श्यामनाथ कुँवर	संयोजक, मानवअधिकार निगरानी समुह, कास्की

घटनाको प्रकार अनुसार पीडित संख्या
(जुलाइदेखि डिसेम्बर २०१७)

घटनाको प्रकार	गैरराज्य पक्षबाट	गैरराज्य पक्षबाट	गैरराज्य पक्षबाट	राज्यपक्षबाट	राज्यपक्षबाट	राज्यपक्षबाट
	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
घाइते	२९	२	३१			
बाल अधिकार	७	६८	७५			
अमानवीय ब्यवहार	४		४			
अपहरण/शरीर बन्धक	१		१			
आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार		३	३			
महिला अधिकार		६६५	६६५			
भेला संगठित हुन पाउने अधिकार						
जातीय विभेद	३	१	४			
गिरफ्तारी				१०१	४	१०५
यातना						
कुटपिट	८		८			
धम्की						
हत्या	५	७	१२			
जम्मा	५७	७४६	८०३	१०१	४	१०५

मानव अधिकार रक्षकहरूले पालना गर्नुपर्ने आचारसंहिता

क) कसैको पनि प्रतिष्ठामा आँच पुर्‍याउन नहुने,
ख) कसैलाई हानी गर्न नहुने Do no harm सिद्धान्तको पालना गर्ने,
ग) मानव अधिकार, कानुनको शासन, न्याय तथा लोकतान्त्रिक मुल्य र मान्यताको पालना गर्ने,
घ) राजनैतिक, धार्मीक, साँस्कृतिक, जातीय, साम्प्रदायिक, लैङ्गिक आदी पुर्वाग्रह राख्न नहुने,
ङ) कार्य सम्पादनको सिलसिलामा कुनै किसीमको पुर्वाग्रह राख्न नहुने ।
च) अर्न्तराष्ट्रिय रूपमा मान्य जस्तै : संयुक्त राष्ट्रसंघीय मानव अधिकार रक्षक सम्बन्धी घोषणापत्र र अन्य सम्बन्धित आचार संहिता पालना गर्ने,
छ) कार्य सम्पादनको सिलसिलामा उच्चतम विवेकको प्रयोग गर्ने,
ज) मानव अधिकार रक्षकको लागि तोकिएका पहिचान जस्तै पहिरन, पोशाक, प्रतिक वा परिचयात्मक, चिन्हको दुरुपयोग नगर्ने र हुन नदिने,
झ) विपन्न वर्ग र दुर्गम क्षेत्रका बासिन्दालाई मानव अधिकारको सेवा उपलब्ध गराउने नीति लिने ।
ञ) मानव अधिकारको सम्बर्द्धन र संरक्षणलाई सेवागत विषयको रूपमा आत्मसात् गर्ने,
ट) पीडित तथा प्रभावितहरूप्रति सम्मानपूर्वक सेवा र सहयोग गर्ने,
ठ) पीडितलाई मानव अधिकारको सेवा जुनसुकै बखत आवश्यक परेपनि उपलब्ध गराउन तत्पर रहने,
ड) कानुनी शासनको मुल्य र मान्यताको अभिबृद्धि गर्न सहयोग गर्ने,
ढ) मानव अधिकारको ज्ञान र सीप विस्तारमा क्रियाशिल रहने,
ण) धार्मिक तथा साम्प्रदायिक सहिष्णुता कायम गर्न सहयोग गर्ने,
त) कुनै जाति, धर्म, सम्प्रदायको आस्था र भावनामा खलल पुग्ने अभिब्यक्ति दिन नहुने ।

श्रोत: राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग

INSECOnline
HUMAN RIGHTS.....A WINDOW TO NEPAL

इन्सेक गतिविधि | फिचर | विचार मञ्च | अन्तर्वार्ता | जनमत | मानवअधिकार प्रतिवेदन | बिश्लेषण | माइन प्रतिवेदन | प्रेस विज्ञप्ति

पतिले हात भाँचिने गरि कुटपिट गरेको भन्दै प्रहरीमा उजुरी

अर्याखाँची | ०७४ पुस ११ गते

सन्धिखर्क नगरपालिका-१२ की २८ वर्षीया गीता मुखियाले दायाँ हात भाँचिने गरि कुटपिट गरेको आरोपमा ३८ वर्षीय पति रामबहादुर मुखियाविरूद्ध इन्सेकको सहयोगमा पुस ११ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा उजुरी दिएकी छन् ।

INSECOnline
HUMAN RIGHTS.....A WINDOW TO NEPAL

शुक्रबार, पुस १४, २०७४

इन्सेक गतिविधि | फिचर | विचार मञ्च | अन्तर्वार्ता | जनमत | मानवअधिकार प्रतिवेदन | बिश्लेषण | माइन प्रतिवेदन | प्रेस विज्ञप्ति

इन्सेकको पहलमा बोटे बालबालिका पुनर्स्थापित भए

पाल्पा | ०७४ मङ्सिर २ गते

इन्सेक प्रतिनिधि र मानव अधिकार निगरानी समूहको पहलमा अभिभावकको निधनपछि बेसहारा भएका बगनासकाली गाउँपालिका-७ खानीगाउँका बोटे बालबालिका कात्तिक २९ गतेदेखि बालगृहमा पुनःस्थापित भएका छन् ।

कात्तिक २९ गतेबाट उनीहरू अभियान नेपालले सञ्चालन गरेको सितोम बाल गृह तानसेन ध्रुवघाटमा बस्न थालेका हुन् ।

उनीहरूका लागि गास, बास र कपाससहित अध्ययनको व्यवस्थापन बालगृहले नै मिलाउने अभियान नेपालका संस्थाक पुननारायण श्रेष्ठले बताए ।

१५ वर्षीया हेमा बोटे र उनका १० वर्षीय भाइ बुद्ध बोटेले आमा बाबुको निधन भएपछि कष्टकर रूपमा जीवन बिताउँदै आएका थिए । हेमा शारीरिक रूपले समेत अशक्त छिन् । उनी सजिलै हिँड्न विद्यालय जान समेत सक्दिनन् ।

बालबालिकाले कष्टकर रूपमा जीवनयापन गरिरहेको समाचार इन्सेक अनलाइनमा कात्तिक २६ गते प्रकाशन भएपछि बगनासकाली गाउँपालिकाका अध्यक्ष कृष्णप्रसाद बस्याल कात्तिक २७ गते उनीहरूको घरमै पुगेर सहयोग प्रदान गर्नुका साथै पुनर्स्थापना गर्ने प्रतिबद्धता जनाएका थिए ।

कात्तिक २९ गते प्रमुख जिल्ला अधिकारी बिष्णुप्रसाद ढकालको कार्यकक्षमा बसेको बैठकपछि महिला तथा बालबालिका कार्यालय पाल्पाका निमित्त प्रमुख मनोज आचार्य, बगनासकाली गाउँपालिकाका अध्यक्ष कृष्णप्रसाद बस्याल, इन्सेक जिल्ला प्रतिनिधि यज्ञमूर्ति तिमिल्सिना, खानीगाउँका वडा सचिव हरिप्रसाद बस्याल, स्थानीय बोटे अगुवा शान्ति बोटेले हेमा र बुद्धताई बालगृहमा लगेका थिए ।

मानव अधिकार र सामाजिक न्यायका निम्ति

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)

पश्चिमाञ्चलद्वारा प्रकाशित

सल्लाहकार : शिव खकुरेल, संयोजन/सम्पादन : सुमित्रा भट्टराई, विशेष सहयोगी : सवनम शर्मा

व्यवस्थापक : मधु पन्थी, फोटो : इन्सेक जिल्ला प्रतिनिधि

पोखरा उपमनपा-५, जनप्रिय मार्ग, फोन : ०६१-४६५५१२

Email: pokhara@insec.org.np, Website: www.inseconline.org